

Mozaic cultural

"Îi mulțumesc lui Dan Orghidan
că l-a apărat pe Ion Lupu,
cicatrizându-i rănilor nemeritate"

Steluța SUCIU

(urmare din F1)

- Ce a însemnat pentru dumneavoastră fondarea, în toamna anului 1944, a "Cenaclului scriitorilor din Țara Birsei", din inițiativa și sub conducerea juristului și scriitorului Vasile Gionea?

- Vasile Gionea a însemnat foarte mult pentru mine, ca și domnul Gherghinescu Vania. În plus, am intrat, prin acest cenaclu, în schimbul benefic de idei literare și într-un climat stimulant pentru creația mea poetică. Ședințele cenaclului se țineau săptămânal în sala festivă a Prefecturii județului Brașov (în prezent sediul Rectoratului Universității "Transilvania"), sub conducerea lui Vasile Gionea, jurist eminent și scriitor. După numai un an și jumătate, scrisul literar brașovean s-a revigorat în așa măsură încât a devenit posibilă publicarea (de către Vasile Gionea) unei "Antologii a scriitorilor din Țara Birsei", în care figurau peste 35 de scriitori, dintre care jumătate poeți și jumătate prozatori. Fiecare membru al cenaclului a avut astfel posibilitatea să fie publicat și a beneficiat și de o scurtă notă bibliografică. Antologia s-a tipărit și a devenit publică la începutul anului 1946. În anii imediat următori, poetul Gherghinescu Vania a făcut să apară, înaintea "Astreii", despre care sper că vom vorbi, o publicație care stimula creația literară, poezia în special, intitulată "Luceafărul de ziuă". Un număr important de scriitori au avut posibilitatea să publice din creațiile lor.

- Prin răspuns ați deschis un capitol care mă interesează în mod special: viața literară a Brașovului. Ca unul care ați trăit în miezul unor evenimente, sînteți în măsură să evocați Brașovul literar, așa cum l-ați cunoscut dumneavoastră. În ce împrejurări a apărut revista "Astra"? Care a fost programul ei, știind că politicul sufoca revistele literare?

- Programul politic era similar la toate aceste reviste: programul economic și social al regimului totalitar, program din care nu știu cit s-a realizat și dacă s-a realizat ceva. Programul cultural al "Astreii" a avut însă trei componente: în primul rînd încurajarea forțelor intelectuale proprii în dezbaterile unor probleme specifice județului Brașov (cu limite inerente impuse de cenzură; în al doilea rînd, valorificarea, continuarea tradițiilor brașovene și sibiene (și Sibiu era conectat la "Astra"); în al treilea rînd, refacerea și dezvoltarea legăturilor brașovenilor cu realitățile și tendințele existente pe plan mondial privind cultura, creația literar-artistică. Am întîmpinat multe și mari greutăți în toate cele trei direcții de activitate culturală, ele venind în contradicție, total sau parțial, cu direcțiile stabilite arbitrar la centrul puterii.

- Care erau colaboratorii revistei?

- Colaboratorii au fost din ce în ce mai numeroși, sperînd că revista posedă o largă deschidere. Posibilitățile reale au fost însă reduse. Revista a militat pentru atragerea unor colaboratori diferiți din Brașov, Capitală și din alte părți ale țării, români, maghiari, germani sau de alte etnii, tineri dornici de afirmare, inclusiv scriitori și artiști de seamă.

- Am înțeles calitatea dumneavoastră de redactor șef. Cum a colaborat poetul Dan Orghidan la revista?

- Personal, ca redactor șef, am publicat puține poezii, pentru a nu da loc la speculații, că așa profita de funcție. În 1971, după vizita cuplului dictatorial în China și în Coreea de Nord, cenzura presei - formă de aplicare a dictaturii - s-a înaprît. Acesta a fost motivul nemărturisit care m-a determinat să-mi dau demisia, aprobată abia în 1972 sau 1973. Am rămas un simplu colaborator extern.

- Revista a avut apoi o traectorie sinuoasă...

- Așa este. Evoluția ulterioară a revistei a fost contradictorie. Numirea

dramaturgului bucureștean Dan Tărcihă, care era și secretar al filialei Brașov a Uniunii Scriitorilor, n-a fost o măsură de bun augur. Calitatea revistei a scăzut continuu. Tărcihă avînd de rezolvat probleme personale, era deseori plecat din Brașov în Capitală sau străinătate. La un moment dat, "Astra" a devenit un supliment cultural, de nivel inferior, al ziarului local "Drum nou". Cel care a revigorat-o, ridicîndu-i substanțial calitatea și tirajul a fost scriitorul Daniel Drăgan, om pasionat de literatură, romancier fecund, de anvergură tot mai impunătoare, bun organizator și foarte priceput în munca de redacție. El a fost numit redactor șef în 1980 și a îndeplinit această funcție pînă în 1990. Cu aceasta s-a încheiat prima serie a revistei "Astra".

- După 1989 s-a încercat reabilitarea revistei. Din păcate, a eșuat. În decembrie 2007, a reapărut revista "Astra" în peisajul publicistic brașovean, într-un nou format. E bine că Brașovul are o revistă culturală.

- Consider că, din 2007, e vorba de a doua serie, cu o redacție nouă, finanțată de Consiliul Județean, cu un program de largă deschidere contemporană și universală. Director - domnul Doru Munteanu, prozator important și om de vastă cultură, iar redactor șef - poetul talentat, bun organizator, domnul Nicolae Stoeie, care a lucrat și în redacția primei serii a revistei.

- N-aș vrea să ne luăm cu vorba și să uităm de "Serile Asteii", pe care le-ați înființat. Era o încercare prin care se putea adormi cenzura, un mod de manifestare a libertății de exprimare fără încorsetări ideologice?

- "Serile Asteii" au luat ființă din nevoia ca revista să participe mai larg și mai direct la viața culturală a Brașovului și - cum spuneți dumneavoastră - pentru a da mai multă libertate de exprimare decît prin scrisul literar-artistic, supus, inevitabil, asprei cenzuri comuniste și tribulațiilor generate de dependența revistei de organizația județeană PCR, care impunea limite severe gîndirii și acțiunii. În plus, prin "Serile Asteii", doream să eliminăm unele goluri din mișcarea culturală brașoveană, afit în ce privește literatura, cît și arta plastică, muzica, dansul, teatrul. Au însemnat fie dezbateri de idei pe temele acestor domenii, fie organizarea de expoziții în cadrul redacției sau în afara ei, în spații publice. În legătură cu literatura, remarcabile au fost înlîmirile de la redacție cu poeți din București și discutarea unor aspecte (să nu le zic probleme) ale creației literare, plus recitări din aceste creații. Îmi amintesc de "Serile Asteii" la care au fost invitate Ana Blandiana și Nina Cassian...

- Era vorba atunci să fie invitat și Nichita Stănescu.

- Înlîmirea cu poetul n-a mai avut loc. Detractorii revistei au mișcat că înlîmirea s-a amînat și l-au dus în Poiană la un chef. Așa că...

- Îmi amintesc de "Serile Asteii" cu deschidere spre artele plastice, un eveniment interesant pentru Brașov.

- Exact. Să amintesc expoziția maestrului Aurel Cojan, plecat definitiv după un mult timp în Franța. A revenit în România după Revoluție, cu prilejul organizării unei expoziții retrospective la București, la cei peste 90 de ani ai săi. Sau înlîmirea cu Lucia Demetriade Bălăcescu, artistă remarcabilă, cu inteligență și umor, care a ținut să spună că pentru prima oară este invitată de o redacție și apreciată cu argumente pentru creația sa atît de personală și, nu de puține ori, polemică.

- La alte "Serii ale Asteii" au fost prezentate desene și acuarele semnate de Theodor Pallady, de către doamna Yvonne Pallady-Dinopol, nepoata marelui pictor, iar la o altă înlîmire, invitată pictorița Wanda Sachelarie Vladimirescu. Ce s-a spus de expoziția din holul Teatrului din Brașov, la care au expus lucrări zece din absolvenții ultimei serii de studenți ai maestrului Corneliu Baba, printre care s-au numărat Sorin Dumitrescu, Ștefan Călția, Sorin Ilfoveanu, Mihai Cismaru. A fost un adevărat eveniment. Maestrul

25 octombrie 2007. Într-un cadru festiv la primirea premiului "Opera Omnia" al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Brașov.

Baba a prezentat pe fiecare student, caracterizîndu-l din punct de vedere artistic. "Serile Asteii" au fost, putem spune, un succes, scîpînd de ochii injeția ai cenzurii comuniste. Numărul participanților a crescut de fiecare dată, ceea ce a confirmat utilitatea lor culturală. Moderatori au fost redactorii revistei: Mihai Nadin, Voicu Bugariu, Valeria Coliban...

- Știu că sînteți pasionat de pictură. Ați și făcut cronică plastică. Numiți pictorul care ar putea reprezenta, transpune în formă și culoare poezia dumneavoastră?

- Cred că Alexandru Ciucurencu ar fi pictorul meu preferat. Între poezia mea și pictura lui Ciucurencu există unele afinități. În ce privește pasiunea mea pentru artele plastice - amintită de dumneavoastră - pot spune că, încă din copilărie m-a interesat, deși n-am pictat niciodată. Am fost (și sînt) prieten cu marelui pictor Virgil Almasanu, "de-o viață", cum spune el într-un autograf pe programul expoziției din 1996 și care m-a fermecat cu griurile sale colorate și cu viziunea sintetică asupra lumii.

- Înceț-înceț am ajuns la poezie. Firesc. O întrebare directă și cu un răspuns vă rog la fel de direct. Fiecare poet are un drum în căutarea tonului propriu. Care a fost drumul dumneavoastră pentru a găsi acel ton cu totul individual?

- Nu-mi dau seama. A fost ceva inconștient în căutarea drumului propriu. Acest drum și acest ton pot fi mai bine identificate și conturate de către un critic literar sau de cititori, în general.

- Titlurile volumelor dumneavoastră, "Aluviuni de vreme sură", "Răzvrătirea metaforelor", "Strivit între milenii", "Jocuri finale", am numit cîteva, provoacă la aflarea unui filc pe care vă rog să-l tîlmăciți.

- Mărturisesc sincer că mi-e greu să tîlmăcesc aceste titluri.

- Operațiunea pe care un autor o face privind în interiorul operei sale, și prin care se autodefineste, devine interesantă. Vă rog să continuați ideea.

- A le tîlmăci ar însemna că fiecare volum are o tematică a sa, ceea ce nu este cazul. Fiecare poem are un sens al său. Mi-aduc aminte că, acum cîțiva ani, cu prilejul lansării unui volum, un reporter mi-a întins microfonul, întrebîndu-mă: "Care este tema acestui volum?", de parcă era vorba de un articol, de un eseu, de un manual sau o lucrare științifică.

- Ce răspuns i-ați dat?

- Că volumul nu are o temă anumită, e o însumare mai mult sau mai puțin arbitrară a unor poeme scrise într-o anumită perioadă, fiecare avînd un sens distinct, făcînd parte dintr-un univers specific poeziei mele în general și ansamblului, împrejurărilor din perioada parcursă de elaborare a poemelor cuprinse în aceste volume. Sigur că diversitatea sensurilor și, totodată, subtextele care le unesc oferă unui critic literar posibilitatea constatării unei autodefiniri a autorului.

- Este ceva programat ca unele poezii să aibă și o componentă morală?

- Răspunsul la această întrebare vine în continuarea celui dat la întrebarea anterioară. Poeziile mele au, poate întîmplător, și o componentă morală. Întîmplător, zic. N-am urmărit în mod special, nu mi-am programat o asemenea componentă, care, firește, este și o componentă a firii mele.

- "Orice cuvînt are legile lui/ logodnele și nuțile lui/ casa lui cu țigle/ copacii și afinșurii lui/ răsăritul de lună". Sînt versuri din volumul "Aluviuni de vreme sură" pe care le iau ca suport pentru următoarea întrebare. Vă obsedează cuvîntul efemer care repetă destinul uman sau cuvîntul care pune în mișcare ideile?

- Mă obsedează și unul, și altul, pe "drumul spre tonul propriu". Cu întrebarea pe care mi-o puneți, ar trebui să intru în teoria poeziei, fără să fiu un teoretician. Deși am citit unele studii despre poeticeitate, nu mă hazardez de definirea și descoperirea cotloanelor acestei arte pe care o practic. Cuvintele au două sensuri. Unul carent, legat de comunicarea dintre oameni, și altul oarecum paradoxal, cel poetic, cu o înfățișare magică. În răspuns apelez la criticul Nicolae Manolescu, care, în volumul "Despre poezie", face o distincție foarte sugestivă, edificatoare, prin comparația dintre o fereastră și un vitraliu: în vreme ce limbajul în general este ca o fereastră deschisă spre lume, în transparența căreia privirea înlîncește lucrurile, poezia seamănă cu un vitraliu care, punînd între noi și lume o suprafață opacă de forme și culori, nu lasă să treacă decît imateriala lumină a spiritului. Și mai spune ceva Nicolae Manolescu, demn de reținut. Că "poezia nu este o pseudocomunicare, ci o comunicare de un alt fel decît aceea realizată de către limba înșăși cu ajutorul cuvintelor și al relațiilor dintre ele".

- Poezia este o utopie?

- Nu se pune această problemă. Poezia este o realitate spirituală majoră. Utopia este un proiect mai mult sau mai puțin realizabil, o schimbare a societății, implementarea unui sistem social, economic, politic sau tehnologic mai bun, a cărui realizare și aplicare este incertă. Mă refer la "Utopia" lui Thomas Morus, la "Cetatea soarelui", elaborată de Tomassò Campanella, de propunerile lui Fourier, de totalitarismul comunist care s-a dovedit criminal, antiuman și a eșuat lamentabil. Poezia se situează în domeniul spiritului, este un imaginat legat mai mult sau mai puțin de real. Un mod subiectiv de a vedea lumea cu ajutorul cuvintelor, de a ne situa în lume în raport cu Universul.

- Cum vede poetul Dan Orghidan adevărul în poezie?

- În domeniul artei - incluzînd aici și poezia - nu există un singur adevăr. Fiecare creator, fiecare poet, fiecare lucrare de artă, fiecare poem exprimă un adevăr al său. Un adevăr cu conotații

magice. În poezie, de pildă, unde "materialul" îl reprezintă cuvintele, este absolut evident acest lucru. Cuvintele în poezie sînt - spunea cineva - polivalente. Pe de altă parte, adevărul în artă - mă refer, în speță, la poezie - este o rezultantă a simbiozei dintre sunet și sens (esența - după Paul Valéry, a poeziei înșăși).

- Trăim într-o lume agitată și istovită din punct de vedere moral. Mai are sorți de izbîndă poezia, care presupune, la lectură, o anumită stare sufletească?

- Poezia, trebuie să recunosc, este tot mai puțin citită, gustată și căutată în lumea de azi. Mă întrebă dacă poezia mai are sorți de izbîndă, dacă oamenii, în general, mai simt necesitatea și utilitatea ei. Jean Cocteau spunea că poezia este vital necesară. Că, el înșuși, nu știe în ce constă utilitatea ei. Un paradox? Este adevărat că, între generații, se cascadează o prăpastie tot mai adîncă, nu numai în a scrie poezie, ci în general, în a face artă. Mai ales a face o artă a cărei utilitate - vorba lui Cocteau - nu este cunoscută și evidentă. Vă spun sincer și cu îngrijorare că mi-e aproape imposibil să fac o profeție pozitivă. A spune că nu are sorți de izbîndă este egal cu a spune că înșuși Cuvîntul - ca atribut esențial și exclusiv al omului - va înceta să mai aibă și o funcție artistică, devenind un simplu mijloc de comunicare și transmitere de informație. Ați remarcat deja că neliniștea mea, ca poet, este dominantă, ceea ce îi conferă o tonalitate elegiacă.

- Faptul că sînteți poet v-a ajutat să tîlmăciți în limba română poezia lui Rilke, Rimbaud sau Valéry?

- Pentru a traduce o poezie dintr-o limbă în alta nu e nevoie neapărat a fi tu, traducătorul, poet. Exemplele sînt numeroase. Este de la sine înțeles că, dacă traducătorul este și poet, acest fapt îl ajută să recepteze mai ușor tonalitatea poetului tradus și să-i găsească mai ușor echivalente, chiar dacă inferioare originalului. Din Rilke, țin să precizez, am tradus prin intermediul limbii franceze. Din acest mare poet de limbă germană am tradus numai din volumul "Poèmes français", scrise în Franța, în perioada cînd Rilke era secretar particular al sculptorului Auguste Rodin la Paris. Dacă ar fi să mă opresc la literatura română, sînt un admirator al lui Al. Philippide și ca poet, și ca traducător de poezie.

- În ultimul timp, ați renunțat la pseudonimul Dan Orghidan, semnînd Ion Lupu. A dispărut cumva necesitatea "zidului protector" de care aminteați la începutul interviului?

- Răspunzînd la o altă întrebare, v-am spus de ce și în ce condiții am semnat cu pseudonimul Dan Orghidan. Acum numele meu nu mai este ținta detractorilor, interesele lor personale nu se mai lovesc de mine. Pseudonimul a făcut ca numele meu să nu mai fie mereu sacrificat. Într-un fel, Dan Orghidan a fost un scut de apărare, a parat loviturile nedrepte și insolente. Îi mulțumesc lui Dan Orghidan că l-a apărat pe Ion Lupu, cicatrizîndu-i rănilor nemeritate.

AGENDA culturală

Teatru

Teatrul "Sică Alexandrescu" prezintă sîmbătă, 2 februarie, la ora 17,00, Sala Studio, spectacolul "După ploaie", de Sergi Belbel. Regia: Dan Vasile. Scenografia: Doru Zanfir. În distribuție: Marius Cisar, Gabriel Costea, Gabriela Butuc, Mirela Bors, Carmen Moruz, Iulia Popescu, Demis Muraru, Bianca Zurovski, Relu Sirîteanu. Prețul biletelor: categ. I. 7 lei; categ. II. 5 lei. Preț redus pentru pensionari, elevi, studenți: 4 lei; ora 19,00, la Sala Mare, spectacolul "Variațiuni enigmatice", de Eric Emmanuel Schmitt. Regia: Claudiu Goga. Scenografia: Sică Rusescu. Interpretează actorii: Alexandru Repan, Mircea Diaconu. Prețul biletelor: categ. I. 9 lei; categ. II. 7 lei. Preț redus pentru pensionari, elevi, studenți: 4 lei.

Duminică, 3 februarie, la ora 17,00, la Sala Studio, se joacă spectacolul "Fuck you EU.RO.PA!" de Nicoleta Esinencu. Regia: Claudiu Goga. Interpretează: Ligia Stan. Prețul biletelor: categ. I. 7 lei; categ. II. 5 lei. Preț redus pentru pensionari, elevi, studenți: 4 lei; ora 19,00, la Sala Mare, se pune în scenă spectacolul "Butoiul cu pulbere" de Dejan Dukovski. Regia: Cristi Juncu. Scenografia: Cosmin Ardeleanu. Distribuția: Mircea Andreescu, Mihai Bica, Vlad Jipa, Marius Cordoș, Marius Cisar, Relu Sirîteanu, Dan Săndulescu, Gabriel Costea, Demis Muraru, Iulia Popescu, Codruța Ureche, Constanța Comănoiu, Maria Gîrbovan. Prețul biletelor: categ. I. 9 lei; categ. II. 7 lei. Preț redus pentru pensionari, elevi, studenți: 4 lei.

Valorificarea tradiției
Carnavalul
clătitelor

Primăria Comunei Prejmer, în parteneriat cu Centrul Județean pentru Promovarea și Conservarea Culturii Tradiționale Brașov, ANTREC România și Asociația pentru Dezvoltare Rurală Durabilă "Euro-Rural" Prejmer, organizează în zilele de 2-3 februarie cea de-a IV-a ediție a Carnavalului Clătitelor.

Dintre obiceiurile populației săsești, Carnavalul (Fasching - în limba germană), rămîne unul dintre evenimentele locale ale tinerilor prejmereni care au avut inițiativa reinvierii obiceiului moștenit de la comunitatea sașilor, majoritară în localitate sute de ani. Carnavalul se organizează înainte de intrarea în Postul Paștelui, potrivit calendarului Bisericii Evanghelice fiind un bun prilej pentru reunirea comunității, un moment de bucurie, dans și voie bună. Ritualul are rădăcini adînci în lumea satului săsesc simbolizînd triumful luminii asupra întinericului, prevestirea soarelui primăverii și alungarea iernii. Cu o seară înaintea Carnavalului, tinerii se întînesc să-și pregătească măștile pentru a doua zi, în atmosfera tradițională a cînteceelor și dansurilor populare germane. Dimineața, cete de feciori mascați colindă satul călări. Din alai fac parte acordeoniști, toboșari, trompetiști mascați și nelipsita căruță cu sobă în care se pregătesc clătitele pe care tinerii le oferă localnicilor primind în schimb făină, zahăr, ouă, vin sau bani pe care le folosesc la prepararea gogoșilor servite la Balul Mascat. În timpul periplului lor prin sat, tinerii obișnuiesc să fure în căruța cu covilțir cite o fată pe care părinții trebuie să o răscumpere. Ziua se încheie cu parada măștilor și petrecerea Balului Mascat continuă pînă în zori.

Evenimentul se va desfășura după următorul program:

Sîmbătă, 2 februarie: La Sala Cetate Prejmer orele 17.30-19.00 - Atelier interactiv de confecționat măști și obiecte artizanale; ora 18.00 - Carnaval la Restaurantul Popas Căprioara; orele 19.00-21.00 - Seară de dansuri și cîntece germane. Interactiv. Invitați: Ansambluri folclorice germane și meșteri populari; Duminică, 3 februarie: orele 11.00-17.00 - Caravana clătitelor - plecare din fața Cetății Prejmer; în centrul comunei Prejmer - orele 11.00-13.00 - Carnavalul Copilor; orele 13.00-14.00 - Concurs gastronomic "Clătita-surpriză"; orele 14.00-17.00 - Spectacol în aer liber. Invitați speciali: Mihai Trăistariu și trupa Heaven; orele 11.00-18.00 - Expoziție cu vînzare produse tradiționale (Preparate culinare, artizanat, etc.); ora 19.00 - la Sala Cetate Prejmer - Parada Măștilor, Bal mascat cu invitați surpriză.

Fărșangul

Consiliul Județean Brașov, Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Brașov și Primăria Comunei Ormeniș, organizează duminică, 3 februarie, în comuna Ormeniș, obiceiul tradițional - Fărșangul (carnaval).

Fărșangul este un obicei tradițional al comunității maghiare din Țara Birsei, fiind legat de reînvierea timpului anual. Se poartă diferite măști care parodiază în principal nunta și logodna. Măștile sînt animaliere (urs, lup) și umane (doctor, preot, ghicitor, țigan, mire, mireasă), confecționate după imaginația fiecărui. La pregătiri participă și fețele din sat, care-i ajută pe feciori la confecționarea măștilor, la împodobirea animalelor (cai, măgari) și a carului alegoric care conduce alaiul pe ulițele satului. Zarva asurzitoare pe care o produce alaiul, are rostul de a alunga tot ceea ce înseamnă răutate, necurătenie, a infertilității, a întinericului și chiar anotimpul rece asimilat morții temporare a naturii. Sătenii adună la porțile caselor cînstec alaiul cu gogoși, sume de bani, pîlincă și ouă nefierte. Totul este în exces: băutura și zgomotele pentru alungarea duhurilor rele și pentru intrarea în noul ciclu temporal - postul. Obiceiul se încheie cu Balul Fărșangului. Vă așteptăm așadar, duminică, 3 februarie 2008, în comuna Ormeniș, începînd cu ora 10.00!

Deliciile și caznele
realului